

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA KLAS IV-VI

I. Przedmiotem oceniania są:

- wiadomości,
- umiejętności,
- postawa ucznia i jego aktywność.

II. Cele oceniania

1. Ocenianie bieżące ma :

- pomóc uczniowi rozpatrywać i rozumieć swoje mocne i słabe strony oraz ukierunkować go do dalszej pracy,
- przekazać rodzicom (opiekunom) informacje o postępach ucznia,
- dać nauczycielowi informację o efektywności jego nauczania, właściwego doboru materiałów, metod i sposobów nauczania.

2. Ocenianie okresowe:

- przekazać uczniowi informację na temat jego postępów w nauce języka polskiego,
- dostarczyć informacji rodzicom,
- dostarczyć informacji nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki.

III. Informacje o postępach w nauce ucznia

Informacje o postępach w nauce ucznia gromadzi się:

- w dzienniku lekcyjnym,
- w dzienniku elektronicznym,
- w teczkach prac uczniów (zawierających np. sprawdziany, testy, wypracowania).

O postępach w nauce uczeń i jego rodzice informowani są w formie:

- oceny (stopnia szkolnego),
- oceny opisowej (recenzji prac),
- oceny ustnej (recenzji ustnej),
- pisemnej – o grożącej na koniec semestru lub roku szkolnego ocenie niedostatecznej rodzice są powiadamiani przez nauczyciela lub wychowawcę na miesiąc przed klasyfikacją śródroczną i końcoworoczną.

IV. Formy sprawdzania wymagań edukacyjnych

Wypracowania klasowe

- Pisane są na jednej lub dwóch godzinach lekcyjnych, obejmują prace twórcze uczniów sprawdzające stopień opanowania poznanych form wypowiedzi pisemnych.
- Uczniowie nieobecni na pracy klasowej piszą ją na pierwszej lekcji po przyjściu do szkoły, a uczniowie po dłuższej nieobecności – w późniejszym terminie, wyznaczonym przez nauczyciela (nie później jednak niż 2 tygodnie od powrotu do szkoły).
- Wypracowania klasowe nie podlegają poprawie.

Sprawdziany wiadomości i testy diagnostujące

- Są obowiązkowe, zapowiadane uczniom i wpisywane do dziennika z tygodniowym wyprzedzeniem.
- Przeprowadzane są po omówieniu określonej partii materiału, np. jednego działu lub po zrealizowaniu materiału w semestrze czy roku.
- Sprawdziany i testy są poprzedzone powtórzeniem wiadomości.
- Uczniowie znają zakres materiału przewidzianego do kontroli.
- Uczniowie nieobecni na sprawdzianie piszą go na pierwszej lekcji po przyjściu do szkoły, a uczniowie dłużej nieobecni w szkole – w późniejszym terminie, wyznaczonym przez nauczyciela (nie później jednak niż 2 tygodnie od powrotu do szkoły).
- Poprawa oceny jest dobrowolna, może nastąpić tylko raz.
- Testy diagnostujące wiedzę i próbne sprawdziany szóstoklasistów nie podlegają poprawie.

Testy z lektury

- Tytuły lektur zaplanowanych do omówienia w danym roku szkolnym nauczyciel podaje uczniom w pierwszym tygodniu września.
- O terminie testu, który rozpoczyna cykl lekcji poświęconych omówieniu lektury, uczniowie zostają poinformowani z co najmniej czterotygodniowym wyprzedzeniem.
- Testy z lektur nie podlegają poprawie.

Kartkówki

- Z kilku ostatnich tematów lekcji lub sprawdzające pracę domową.
- Trwają 15-20 minut, mogą być przeprowadzone bez zapowiedzi.
- Uczniowie nieobecni na kartkówce, po przyjściu do szkoły, ustalają z nauczycielem potrzebę zaliczenia jej.
- Oceny z kartkówek mogą być poprawiane za zgodą nauczyciela.

Dyktanda

- Dyktando nie musi być zapowiedziane.
- Każde dyktando sprawdza stopień opanowania pewnych zasad ortograficznych.
- Uczniowie nieobecni na dyktandzie piszą go na pierwszej lekcji po przyjściu do szkoły, a uczniowie dłużej nieobecni w szkole – w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (nie później jednak niż 2 tygodnie od powrotu do szkoły).
- Oceny z dyktand nie podlegają poprawie.

Prace domowe

- Uczeń ma obowiązek odrabiania zadania domowego.
- Zadania kontrolowane są na bieżąco.
- Mogą być pisemne, ustne lub mogą polegać na przygotowaniu określonych materiałów potrzebnych na lekcję.
- Mogą być krótkie i długoterminowe.
- Trzy braki zadania są równoznaczne z oceną niedostateczną.
- Otrzymana ocena niedostateczna otrzymana za braki zadań nie podlega poprawie.

Prowadzenie zeszytu przedmiotowego oraz zeszytu ćwiczeń

- Uczeń obowiązkowo prowadzi zeszyt i zeszyt ćwiczeń.
- Zeszyt i ćwiczenia powinny być prowadzone systematycznie, czysto i starannie.
- W każdym roku szkolnym uczeń otrzymuje ocenę za prowadzenie zeszytu oraz zeszytu ćwiczeń.
- Ocenianiu podlega:
 - zawartość merytoryczna
 - prawidłowość zapisu
 - czytelność, estetyka całości
 - systematyczność
 - przejrzystość
- Uczeń nieobecny w szkole ma obowiązek uzupełnienia w/w zeszytów.

Wypowiedzi ustne

- Uczniowie mogą być odpytywani z kilku ostatnich lekcji.
- W wypowiedzi ustnej ocenie podlegają:
 - znajomość zagadnienia,
 - samodzielność wypowiedzi,
 - kultura języka,
 - oryginalność ujęcia tematu.

Dwa razy w semestrze uczeń może zgłosić nieprzygotowanie do zajęć bez podawania przyczyny. Nie dotyczy to jednak obowiązkowych prac klasowych, zapowiadanych, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.

Jeżeli brak pracy lub nieprzygotowanie ustne wystąpiły z ważnych, obiektywnych powodów, nauczyciel może odstąpić od konsekwencji na pisemną prośbę rodzica / opiekuna.

Inne formy wypowiedzi ustnej to:

- opowiadanie,
- czytanie tekstów,
- prezentacja.

Recytacja

- Uczniowie przygotowują recytację fragmentów prozy lub utworu poetyckiego (w zależności od wymagań w danej klasie).
- Co najmniej jedna recytacja w ciągu roku szkolnego.

Aktywność na lekcji

- Uczniowie za aktywność na lekcji otrzymują plusy.
- Częste zgłaszanie się na lekcji i udzielanie poprawnych odpowiedzi oceniane jest plusem; trzy plusy są równoznaczne z oceną bardzo dobrą,

- Za brak zeszytu, zeszytu ćwiczeń, pomocy potrzebnych do lekcji uczeń otrzymuje minus; trzy minusy to ocena niedostateczna, traktowana tak, jak ocena za braki zadań.
- Jeśli okaże się podczas lekcji, że uczeń nie zna wiadomości z poziomu koniecznego, nie uważa na lekcji, nie pracuje na zajęciach otrzymuje minus; trzy minusy to ocena niedostateczna.

Praca w zespole

- Ocenie podlegają umiejętności:
 - planowanie i organizacja pracy grupowej,
 - efektywne współdziałanie,
 - wywiązywanie się z powierzonych ról,
 - rozwiązywanie problemów w sposób twórczy.

Prace twórcze

- Badają umiejętność redagowania różnych form wypowiedzi pisemnych.
- Mogą to być prace wykonywane na lekcji bądź zadawane do domu

Praca długoterminowa

- Rozumiana jako samodzielne rozwiązywanie problemu podanego przez nauczyciela, pokazanie niewerbalnego wytworu pracy, np. projektu, albumu.
- Na wykonanie tej pracy uczeń ma wyraźnie określony czas np. 2 tygodnie, miesiąc itp.

Udział w konkursach humanistycznych, spektaklach teatralnych

- Za sumienne przygotowanie się do konkursów humanistycznych i reprezentowanie szkoły w międzyszkolnych konkursach uczeń otrzymuje ocenę celującą.
- Za pracowitość, obowiązkowość i rzetelność w realizacji spektaklu, uczęszczanie na zajęcia koła teatralnego mające na celu przygotowanie przedstawienia uczeń otrzymuje ocenę celującą.

V. Skala ocen

Oceny uzyskane przez uczniów w ciągu roku szkolnego wyrażone są tradycyjną oceną szkolną:

Stopień 1-niedostateczny
 2-dopuszczający
 3-dostateczny
 4-dobry
 5-bardzo dobry
 6-celujący

Ocenę ze sprawdzianu, testu diagnozującego, kartkówki ustala się według skali procentowej zgodnej ze Szkolnym Systemem Oceniania.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLAS IV – VI

Ocena celująca

Uczeń:

- biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej,
- posiada i potrafi wykorzystać wiedzę wykraczającą poza program,
- samodzielnie rozwiązuje problemy i ćwiczenia o dużym stopniu trudności,
- proponuje rozwiązania nietypowe,
- jest twórczy, samodzielnie rozwija swoje uzdolnienia,
- potrafi przygotować twórczą i oryginalną recytację, inscenizację,
- potrafi wykazać się wiedzą pochodzącą z lektur nieobowiązkowych – z zakresu literatury polskiej i obcej,
- w mowie i piśmie posługuje się bogatym słownictwem i poprawnym językiem,
- poprawnie stosuje reguły ortograficzne nawet w trudnych wyrazach,
- regularnie odrabia prace domowe i zadania dodatkowe,
- starannie prowadzi zeszyt przedmiotowy i ćwiczenia (estetyczne pismo, zapisany temat, data),
- aktywnie uczestniczy w lekcji i zajęciach pozalekcyjnych związanych z językiem polskim,
- osiąga sukcesy w konkursach przedmiotowych,
- płynnie wiąże treści polonistyczne z przedmiotami interdyscyplinarnymi.

Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

- opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określonych programem nauczania,
- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami,
- rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej,
- potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach,
- czyta ze zrozumieniem teksty literackie przewidziane w programie, podejmuje próby samodzielnej interpretacji,
- wykazuje się bardzo dobrą znajomością lektur przewidzianych programem danej klasy, posiada podstawową wiedzę na temat ich autorów, potrafi wskazać wątki biograficzne – jeżeli takie w tekście występują,
- przygotowuje ciekawe prezentacje, recytacje i inscenizacje,
- wypowiada się w sposób poprawny i precyzyjny,
- aktywnie uczestniczy w lekcji,
- regularnie odrabia prace domowe i często wykonuje prace nieobowiązkowe,
- aktywnie uczestniczy w lekcji i zajęciach pozalekcyjnych związanych z językiem polskim,
- systematycznie i starannie prowadzi zeszyt przedmiotowy i ćwiczenia.

Ocena dobra:

Uczeń:

- poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej,
- w zakresie wiedzy przedmiotowej ma niewielkie braki,
- rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne,
- czyta ze zrozumieniem, samodzielnie potrafi znaleźć w tekście potrzebne informacje,
- wykazuje się dobrą znajomością lektur przewidzianych programem danej klasy,
- podejmuje udane próby interpretacji różnego typu utworów literackich, tekstów publicystycznych i popularnonaukowych,
- zwraca uwagę na sensy przenośne utworów,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia niewiele błędów językowych i stylistycznych,
- stosuje reguły ortograficzne, popełnia niewiele błędów,
- bierze czynny udział w lekcji,
- regularnie odrabia prace domowe, czasem także nieobowiązkowe,
- systematycznie i starannie prowadzi zeszyt przedmiotowy i ćwiczenia.

Ocena dostateczna:

Uczeń:

- posiada podstawowe wiadomości przewidziane programem, choć jego wiedza jest fragmentaryczna, ma problemy z samodzielnym jej wykorzystaniem,
- wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej,
- trudniejsze problemy i ćwiczenia rozwiązuje przy pomocy nauczyciela,
- wykazuje się podstawową znajomością lektur przewidzianych programem danej klasy,
- wypowiada się poprawnie, choć zasób jego słownictwa nie jest bogaty,
- nie popełnia rażących błędów językowych,
- w miarę samodzielnie rozwiązuje zadania wymagające znajomości podstawowych zasad gramatyki i ortografii oraz interpunkcji polskiej,
- ma świadomość błędów i potrafi je poprawić zgodnie ze wskazówkami nauczyciela,
- sporadycznie zabiera głos na lekcji,
- odrabia obowiązkowe prace domowe,
- prowadzi zeszyt przedmiotowy i ćwiczenia.

Ocena dopuszczająca:

- Uczeń:
- ma braki w wiadomościach i umiejętnościach, które jednak nie przekreślają możliwości dalszej nauki,
- opanował w ograniczonym stopniu wymagania konieczne na danym poziomie kształcenia,
- posiada podstawowe wiadomości z zakresu gramatyki i przy pomocy nauczyciela potrafi wykorzystać je w ćwiczeniach praktycznych,
- rozumie proste polecenia, z pomocą nauczyciela (pytania pomocnicze, plan wypowiedzi) pisze krótkie teksty na określony temat,

- w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia dużo błędów, ma ubogie słownictwo i trudności z formułowaniem nawet prostych zdań,
- w formie prostych zdań wypowiada się ustnie na określone tematy,
- często nie potrafi samodzielnie wykonać pracy domowej,
- nie jest aktywny na lekcji,
- wykazuje się minimalną znajomością lektur przewidzianych programem danej klasy.

Ocena niedostateczna:

Uczeń:

- nie opanował podstawowych wiadomości i umiejętności wynikających z podstawy programowej,
- ma bardzo duże braki w posiadanej wiedzy
- nawet z pomocą nie jest w stanie wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności,
- nie wykazuje się znajomością lektur przewidzianych programem danej klasy,
- wykazuje się niechęcią do nauki,
- nie rozumie poleceń nauczyciela,
- nie pracuje w czasie pracy własnej,
- lekceważy obowiązki związane z nauką przedmiotu,
- nie odrabia prac domowych, nie prowadzi zeszytu,
- nie wykazuje zainteresowania możliwością poprawy swoich osiągnięć szkolnych z języka polskiego.

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY IV

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą)
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, przeprosiny
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, przeprosiny
- wskazuje najważniejsze informacje w przeczytanym tekście, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozumie ogólny sens czytanych utworów
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- mówi o swoich reakcjach czytelniczych
- odróżnia fikcję od rzeczywistości
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych
- określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
- zna cechy baśni i legendy
- wyodrębnia film i spektakl spośród innych przekazów i tekstów kultury

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem
- formułuje proste pytania i udziela prostych pod względem konstrukcyjnym odpowiedzi
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje
- wyraża wprost swoje intencje
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie
- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu

- za pomocą kilku prostych zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę
- za pomocą kilku prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat, stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym
- wygłasza tekst utworu z pamięci

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu
- tworzy proste wypowiedzi na podany temat
- uzupełnia prosty schemat, tabelę
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego, dialogu, zaproszenia, planu ramowego wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy wypowiedzi, redaguje zaproszenie
- zapisuje kilkuzdaniowe opowiadanie odtwórcze
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne), składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu), fleksji (wskazuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu, przy pomocy nauczyciela określa formę odmiennych części mowy), fonetyki (zna alfabet, dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby)
- stara się o estetykę zapisu wypowiedzi

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

ŚLUCHANIE

- słucha innych i uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi określa temat i główną myśl tekstu
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozpoznaje cechy zaproszenia, życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów

DOCIERANIE DO INFORMACJI:

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- nazywa swoje reakcje czytelnicze
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe
- odróżnia autora od osoby mówiącej w utworze
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
- wskazuje cechy baśni i legendy w utworze
- wie, czym jest: wers, zwrotka, rym
- wskazuje w tekście porównanie, przenośnię
- wyodrębnia film spośród innych dziedzin sztuki
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, próba
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym)
- odczytuje morał baśni

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji,
- świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- formułuje pytania otwarte
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe (np. tryb przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym
- składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne
- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

PISANIE

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą
- dzieli wyrazy na głoski i litery, rozróżnia funkcję zmiękczącą i sylabotwórczą *i* w typowych przykładach
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące

- zapisuje pytania otwarte
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
- samodzielnie zapisuje dialog
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne
- tworzy ramowy plan wypowiedzi
- układa opowiadanie odtwórcze
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu
- zapisuje prostą instrukcję, np. przepis kulinarny, zasady gry
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia, obrazu, ilustracji, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni
- w liście prywatnym, dialogu, zaproszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście), składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych), fleksji (określa formę gramatyczną czasowników, rzeczowników, przymiotników; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenie złożone; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym), fonetyki (wykorzystuje umiejętność dzielenia wyrazów na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do następnej linijki)
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: rysuje plan, ilustracje do tekstu, formułuje pytania
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio
- wskazuje akapit
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
- wskazuje przerośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przerośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- rozumie funkcje części składowych wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji

DOCIERANIE DO INFORMACJI:

- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
- identyfikuje baśń i legendę
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście
- objaśnia znaczenia porównań i przeniósni w tekście
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego, odróżnia film animowany i aktorski
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje przesłanie utworu

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne zdanie w rozmowie
- świadomie dobiera intonację zdaniową
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami
- łączy za pomocą odpowiednich spójników współzrzedne związki wyrazowe w zdaniu
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
- stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów
- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi), składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji), fleksji (używa odmiennych części mowy w poprawnych formach), fonetyki (stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby w poprawnym ich zapisie)
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi

PISANIE

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji oraz potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów)
- w kilkuzdaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współzrzedne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji
- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne

- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw
- układa życzenia, zapisuje przepis, instrukcję, ogłoszenie
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń
- zapisuje dialog w opowiadaniu
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów prozatorskich i poetyckich
- wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu
- nazywa intencje nadawcy komunikatu

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą
- wskazuje akapit
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przerośnych
- odczytuje i wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce
- wskazuje i odczytuje przerośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi i rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim
- wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu do interpretacji utworu
- objaśnia funkcję porównań i przerośni w tekście
- wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka

PISANIE

- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi
- pisze opowiadanie twórcze, list z perspektywy bohatera, baśń
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej), składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzi złożonych), fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym), fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów)
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

SŁUCHANIE

- odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur

- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach w tworzeniu własnych wypowiedzi
- odczytuje głośno utwory poetyckie i prozatorskie i je interpretuje

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich
- wskazuje elementy baśni i legendy w innych tekstach kultury
- dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie czwartej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na prostych wypowiedziach innych osób
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą)
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, instrukcję
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza
- w jego warstwie dosłownej i uzupełnia różne typy notatek graficznych o te informacje
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów
- dostrzega etyczny wymiar języka (prawdę, kłamstwo, przemilczanie informacji, brutalizację wypowiedzi)

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji (autor, narrator, czytelnik, słuchacz)
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, instrukcję, ogłoszenie
- wskazuje najważniejsze informacje w przeczytanym tekście, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost i uzupełnia na podstawie czytanego tekstu różne typy notatek graficznych o te informacje
- wskazuje części składowe wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozumie ogólny sens czytanych utworów
- określa nastrój wypowiedzi
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, wyróżnia pauzą koniec wypowiedzenia
- rozpoznaje w wypowiedziach podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek)
- rozpoznaje zdanie pojedyncze i zdanie złożone

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- sprawdza pisownię wyrazów w słowniku ortograficznym
- wyszukuje synonimy w słowniku wyrazów bliskoznacznych
- wybiera proste informacje z hasła encyklopedycznego, czasopisma, podanej strony internetowej

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- mówi o swoich reakcjach czytelniczych
- wyraża swój stosunek do postaci
- odróżnia fikcję od rzeczywistości
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych
- odróżnia autora od osoby mówiącej w tekście literackim
- określa najważniejsze elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, omawia akcję
- zna cechy baśni, legendy, bajki, wie, co to jest mit
- rozpoznaje wers, strofę, rym, refren
- rozpoznaje przenośnię, porównane, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy
- wyodrębnia film i spektakl teatralny spośród innych przekazów i tekstów kultury oraz potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa)

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem
- formułuje proste pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje
- wyraża wprost swoje intencje
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie, instrukcję, gratulacje, życzenia
- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu
- za pomocą prostych zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę
- za pomocą prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat
- wygłasza tekst utworu z pamięci

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h
- tworzy proste wypowiedzi oraz notatki na podany temat
- uzupełnia prosty schemat, tabelę
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego i oficjalnego, dialogu, zaproszenia, ogłoszenia, planu ramowego wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi, redaguje zaproszenie, ogłoszenie, instrukcję, pamiętnik i dziennik pisany z perspektywy bohatera i własnej
- zapisuje kilkudzaniowe opowiadanie odtwórcze z dialogiem
- za pomocą prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci
- za pomocą prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne), składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu), fleksji (stosuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu), fonetyki (dzieli wyrazy przy przenoszeniu do następnej linii, zna sposoby oznaczania miękkości głosek, zauważa różnicę między wymową a zapisem samogłosek ustnych, dźwięcznych i bezdźwięcznych)
- stara się dbać o estetykę zapisu wypowiedzi

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

SŁUCHANIE

- słuca innych, uczestniczy w rozmowie oraz innych sytuacjach komunikacyjnych (zadaje pytania, odpowiada, instruuje, gratuluje, zaprasza, przeprasza)
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu
- tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi, planu
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, bajki, mitu
- rozpoznaje proste intencje niewyrażone wprost
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne i literackie
- na podstawie intonacji odróżnia wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi
- określa temat i główną myśl tekstu
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
- wskazuje cytaty
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozpoznaje cechy zaproszenia, życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, bajki, mitu, wskazuje morał wyrażony wprost
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne, literackie, reklamowe
- rozumie funkcję znaków interpunkcyjnych (kropki, przecinka, znaku zapytania, wykrzyknika), akapitów i marginesów w tekście prozatorskim, wskazuje cudzość
- wskazuje wersy, strofy, rymy w tekstach poetyckich
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów
- odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych
- rozpoznaje w wypowiedziach liczebnik, zaimki, przyimek, spójnik
- rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach (orzeczenie, podmiot)
- odróżnia zdanie pojedyncze od zdania złożonego, zdanie pojedyncze rozwinięte od zdania nierozwiniętego
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, rodzajów gramatycznych (rzeczownik, przymiotnik), osób, czasów i rodzajów gramatycznych (czasownik), określa stopień przymiotnika i przysłówka
- posługuje się alfabetem, uwzględnia różnice między zapisem a wymową samogłosek nosowych, głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, oznacza miękkość głosek

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, słownika wyrazów bliskoznacznych, szkolnego słownika języka polskiego
- korzysta z encyklopedii, czasopisma, stron internetowych

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- nazywa swoje reakcje czytelnicze
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe
- nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, wątki
- wskazuje elementy akcji
- wskazuje w utworze cechy baśni, legendy, bajki
- rozumie, czym jest mit
- wie, czym jest: wers, zwrotka, rym, rytm, refren
- wskazuje w tekście porównanie, przenośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy
- wyodrębnia film spośród innych dziedzin sztuki
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, kurtyna, kulisy, próba, program teatralny, afisz
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym)
- odczytuje morał baśni, bajek, zauważa metaforyczny charakter mitu

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, stosuje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- formułuje pytania zamknięte i otwarte
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe (np. tryb przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- składa życzenia, gratulacje, instruuje
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne
- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażen przyimkowych)
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

PISANIE

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą
- poprawnie zapisuje nie z różnymi częściami mowy
- poprawnie zapisuje wyrażenia przyimkowe
- poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych, stosuje przecinki
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące

- samodzielnie zapisuje dialog
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
- buduje ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi
- układa opowiadanie odtwórcze z dialogiem oraz z elementami opisu, krótką relacją, zaproszenie, ogłoszenie, pamiętnik i dziennik pisany z perspektywy bohatera i własnej
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu
- zapisuje instrukcję z uwzględnieniem sformułowań wskazujących na kolejność wykonywanych czynności
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, obrazu, ilustracji, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażeń przyimkowych)
- w liście prywatnym i oficjalnym, dialogu, zaproszeniu i ogłoszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście), składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenia złożone), fleksji (używa poprawnych form gramatycznych czasowników, rzeczowników, przymiotników; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

ŚLUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych oraz odtwarzanych utworów
- w typowych sytuacjach komunikacyjnych cytuje wypowiedzi innych, wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu (również te niewyrażone wprost)
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy notatkę, pisze krótkie streszczenie
- odróżnia wypowiedzi literackie od informacyjnych i reklamowych
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich (objaśnia morał baśni, bajki, wyjaśnia metaforyczny charakter mitu)
- na podstawie intonacji odróżnia zdania neutralne od wykrzyknikowych

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio
- rozumie funkcję akapitu i cytatu w wypowiedzi
- objaśnia przerośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi
- odróżnia teksty literackie od informacyjnych i reklamowych
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji

- wskazuje różnice między rzeczownikami, czasownikami, przymiotnikami, liczebnikami, zaimkami, przyimkami i spójnikami
- rozpoznaje równoważnik zdania
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, osób, rodzajów; odróżnia formy osobowe czasowników od niesobowych (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to)

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wie, jakiego typu informacje zawierają słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych i umiejętnie je stosuje
- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych

II. *Analiza i interpretacja tekstów kultury*

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, wątek
- posługuje się pojęciami akcja, fabuła, związek przyczynowo-skutkowy
- identyfikuje baśń, legendę, mit, bajkę, komiks
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu, rytmu oraz objaśnia znaczenie i funkcję środków poetyckich, takich jak: przenośnia, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego, zna główne etapy powstawania filmu i przedstawienia, rozumie pojęcie adaptacji
- określa zadania twórców dzieła filmowego i teatralnego – aktora, reżysera, dekoratora, suflera, reżysera
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje przesłanie utworu

III. *Tworzenie wypowiedzi*

MÓWIENIE

- przedstawia własne zdanie w rozmowie
- świadomie dobiera intonację zdaniową
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami; łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłowki i wyrażenia przyimkowe
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia, poprawnie używa odpowiedniego stopnia przymiotnika i przysłówka)
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów
- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznaczными i przeciwstawnymi), składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających,

oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji), fleksji (używa odmiennej części mowy w poprawnych formach)

- wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu; zwraca uwagę na ważne treści tekstu
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń

PISANIE

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji, poprawnie używa i zapisuje formy nieosobowe czasownika
- w kilkudzaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne, zastępuje powtarzające się w tekście wyrazy odpowiednimi zaimkami
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw
- układa życzenia, gratulacje, zapisuje przepis, instrukcję, ogłoszenie, zaproszenie
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń (pamiętnik, dziennik)
- zapisuje dialog w opowiadaniu
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia)
- opisując obraz, rzeźbę, ilustrację, plakat, stosuje podstawowe słownictwo charakterystyczne dla danej dziedziny sztuki
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

ŚLUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, potrafi ustosunkować się do wypowiedzi innych oraz nawiązać do nich podczas własnej wypowiedzi
- uzasadnia swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu
- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi, w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytaniu znaczeń dosłownych i przerośnych
- wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce
- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi
- nazywa osobę mówiącą w tekście w zależności od rodzaju utworu (podmiot liryczny, narrator)

- w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii
- wskazuje typowe elementy stylistyczne i graficzne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- dostrzega relacje między takimi elementami konstrukcji, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu
- rozumie funkcje użytych w tekście zdań pojedynczych rozwiniętych i nierozwiniętych, pojedynczych i złożonych, równoważników zdań
- rozumie funkcję użytych form przypadków, liczb, osób, czasów w tekstach literackich, użytkowych, reklamowych

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- w zależności od celu poszukiwań świadomie wybiera odpowiedni słownik (słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych)
- konfrontuje ze sobą informacje zgromadzone na podstawie różnych źródeł

II. *Analiza i interpretacja tekstów kultury*

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami
- charakteryzuje osobę mówiącą na podstawie jej wypowiedzi
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim oraz środków stylistycznych w utworze poetyckim (w tym rozróżnia ożywienie i uosobienie jako rodzaje przenośni)
- wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu, rytmu, refrenu do interpretacji utworu
- wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy; dostrzega różnice między celem tych programów
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami

III. *Tworzenie wypowiedzi*

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, cytuje, stosuje się do reguł grzecznościowych
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka

PISANIE

- potrafi zastosować reguły ortograficzne w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów, pisowni nie w przeciwstawieniach)

- przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, a także zdania w równoważniki zdań i odwrotnie – odpowiednio do przyjętego celu
- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi
- pisze opowiadanie twórcze, list z perspektywy bohatera, baśń
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej), składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych), fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym), fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów)
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji

SŁUCHANIE

- w rozmowie i innych sytuacjach komunikacyjnych celowo odwołuje się do wypowiedzi innych osób
- dokonuje selekcji informacji w celu wykorzystania ich w sytuacjach nietypowych
- dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie krytycznym teksty spoza listy lektur
- interpretuje utwory poetyckie i prozatorskie

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich i poetyckich
- wskazuje elementy baśni, legendy, bajki, mitu w innych tekstach kultury oraz odnajduje i omawia nawiązania do tego typu utworów we współczesnych tekstach kultury, np. opowiadaniach, reklamach, oraz w języku, np. we frazeologii
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość

- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania, formułuje twórcze uwagi
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie piątej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, pomyslową formą, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY VI

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

MÓWIENIE

- buduje wypowiedzi na temat,
- formułuje odpowiednie do sytuacji komunikacyjnej pytania i odpowiedzi, przedstawia swoje zdanie w dyskusji,
- zna zasady kulturalnej rozmowy,
- stosuje w opowiadaniu wypowiedzenia proste i rozwinięte, pojedyncze i złożone,
- wprowadza dialog w mowę opowieściową,
- mówi o swoich przeżyciach w danej sytuacji, nazywa przeżycia bohatera literackiego,
- nazywa cechy bohatera, wyciąga proste wnioski dotyczące jego postępowania,
- wygłasza z pamięci teksty poetyckie lub prozatorskie,
- jako nadawca i odbiorca komunikatu korzysta z niewerbalnych środków wyrazu,
- stara się stosować do podstawowych zasad poprawności językowej.

CZYTANIE

- czyta odpowiednio dobrane teksty literackie i rozumie ich treść, rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- rozumie zależność między użytymi w tekście środkami stylistycznymi a jego treścią,
- wyróżnia postać mówiącą w różnych gatunkach i rodzajach literackich, rozróżnia pojęcia fabuła, akcja, wątek,
- wie, czym się różni opowiadanie od powieści,
- dostrzega podobieństwa i różnice między światem przedstawionym w literaturze a rzeczywistością,
- odczytuje teksty kultury: komiks, obraz, rzeźbę,
- zauważa podobieństwa i różnice między utworem literackim a jego adaptacją filmową czy teatralną,
- zauważa w tekście reklamy słownictwo wyrażające perswazję.

SŁUCHANIE

- słucha wypowiedzi rozmówców,
- dokonuje przekładu intersemiotycznego wysłuchanego komunikatu, np. wykonuje ilustrację do tekstu, piosenki.

PISANIE

- buduje dłuższe wypowiedzi za pomocą różnych wypowiedzi pojedynczych i złożonych,
- wplata dialog w tekst narracyjny,
- redaguje opowiadanie twórcze i odtwórcze, wypełnia druki urzędowe i pocztowe,
- opisuje wskazane elementy dzieła plastycznego, streszcza tekst w porządku chronologicznym,
- nazywa cechy charakteru i osobowości postaci literackiej, komponuje plan wypowiedzi,

- przestrzega podstawowych zasad poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej oraz estetyki redagowanej wypowiedzi.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna pojęcie głoski i litery; dostrzega różnicę między głoską dźwięczną i bezdźwięczną, nosową i ustną, twardą i miękką, między zapisem a wymową głoski; dzieli wyrazy na sylaby),
 - słownictwa i słowotwórstwa (dopasowuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne; potrafi zastosować wybrane związki frazeologiczne pochodzenia biblijnego, mitologicznego, przysłowia; rozumie znaczenie wyrazów; z pomocą nauczyciela wyróżnia części w budowie słowotwórczej wyrazu),
 - fleksji (z pomocą nauczyciela rozpoznaje formę i funkcję odmiennej części mowy; wskazuje nieodmienne części mowy),
 - składni (z pomocą nauczyciela rozpoznaje części zdania, zna ich funkcję składniową; odróżnia zdanie złożone współrzędnie od zdania złożonego podrzędnie).

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

MÓWIENIE

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- buduje spójne, logiczne wypowiedzi, posługując się poprawnym słownictwem,
- przedstawia swoje stanowisko w dyskusji, dobierając rzeczowe argumenty, stosuje się do zasad kulturalnej dyskusji,
- opowiada, stosując różnego rodzaju wypowiedzenia,
- wzbogaca opowiadanie dialogiem; stosuje opis własnych przeżyć, mówi o przeżyciach bohatera literackiego,
- charakteryzuje bohatera literackiego, formułuje ocenę jego postępowania, wygłasza teksty poetyckie i prozatorskie, stosując się do zasad poprawnej artykulacji oraz intonacji i zwracając uwagę na warstwę znaczeniową tekstu,
- świadomie korzysta z niewerbalnych środków komunikacji, takich jak gest, mimika twarzy, intonacja, pauza, dostosowując je do rodzaju komunikatu, jego odbiorców, celu wypowiedzi,
- stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej, tak aby jego wypowiedzi były zrozumiałe dla odbiorcy.

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem teksty literackie na poziomie semantycznym i samodzielnie rozwiązuje niektóre zadania świadczące o rozumieniu tekstu na poziomie krytycznym,
- analizuje zależność między użytymi w utworze środkami stylistycznymi a jego treścią,
- wyjaśnia pojęcia fabuła, akcja, wątek, wyróżnia rodzaje powieści,
- wnioskuje na temat otaczającej go rzeczywistości oraz miejsca człowieka w świecie na podstawie wybranych tekstów literackich,
- odczytuje plakat,
- dostrzega zależności między dziełem literackim a jego adaptacją,
- zauważa różnice w realizacji tego samego tematu i motywu w różnych dziedzinach sztuki oraz w różnych formach wypowiedzi artystycznej,
- dostrzega mechanizmy oddziaływania reklamy na jej odbiorcę.

SŁUCHANIE

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi rozmówców,
- dokonuje przekładu intersemiotycznego wysłuchanego komunikatu na taką formę, jak: słuchowisko, scenka dramatyczna itp.

PISANIE

- stara się zachować poprawność językową i stylistyczną dłuższych wypowiedzi zbudowanych za pomocą różnych typów wypowiedzeń,
- konstruuje teksty informacyjne oraz teksty o charakterze instrukcji, redaguje podanie, życiorys, samodzielną prostą notatkę,
- za pomocą odpowiedniego słownictwa wkomponowuje opis przedmiotu, miejsca, cech bohatera w opowiadanie twórcze lub odtwórcze,
- podejmuje próby spójnego opisu dzieła plastycznego,
- niezależnie od budowy utworu streszcza tekst w porządku chronologicznym, szczegółowo relacjonuje przedstawione wydarzenia,
- podejmuje próbę opisu postaci rzeczywistej lub literackiej, uwzględniając jej cechy charakteru i osobowości,
- stosuje zasady estetyki, graficznej organizacji tekstu oraz poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej redagowanych wypowiedzi.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (dzieli wyrazy na litery i głoski, rozpoznaje głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; dzieli wyrazy na sylaby i potrafi przenieść wyraz do następnej linijki zgodnie z obowiązującymi zasadami; dostrzega różnicę między zapisem a wymową głosek),
 - słownictwa i słowotwórstwa (posługuje się słownictwem bliskoznacznym, wyrazami przeciwstawnymi, wybranymi związkami frazeologicznymi pochodzenia biblijnego i mitologicznego, przysłowiami; rozumie znaczenie wyrazów; wyjaśnia sens niektórych neologizmów i archaizmów; zna pojęcia wyraz podstawowy i pochodny; wyróżnia podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń),
 - fleksji (rozpoznaje w wypowiedzeniu odmienne i nieodmienne części mowy, rozpoznaje formę odmiennych części mowy),
 - składni (rozpoznaje części zdania; wyróżnia w zdaniu orzeczenie imienne i czasownikowe; zna rodzaje podmiotu; odróżnia zdania złożone podrzędnie i współrzędnie, spójnikowo i bezspójnikowo).

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- buduje spójne i poprawne pod względem językowym wypowiedzi, zróżnicowane stylistycznie w zależności od intencji nadawcy oraz adresata,
- uczestniczy w dyskusji na podany temat, przedstawia logiczne, rzeczowe argumenty poparte odpowiednimi przykładami i stosuje perswazję językową nieprzekraczającą granic kulturalnej rozmowy, tak aby przekonać pozostałych jej uczestników do przyjęcia jego stanowiska,
- wzbogaca wypowiedzi o niewerbalne środki wyrazu, dobrane odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej,

- stosuje w swoich wypowiedziach dialog, opis przeżyć wewnętrznych,
- charakteryzuje bohatera literackiego; ocenia jego postawy i postępowanie, uwzględniając motywy działania,
- wygłaszając tekst poetycki lub prozatorski, stosuje pauzę, dobiera odpowiednio barwę i ton głosu, zaznacza akcenty logiczne, tak aby zwrócić uwagę odbiorcy na warstwę znaczeniową utworu,
- zwraca uwagę na poprawność językową i stylistyczną swoich wypowiedzi.

CZYTANIE

- czyta różne teksty literackie na poziomie krytyczno-twórczym,
- rozumie funkcję użytych w utworze środków stylistycznych oraz znaczenie postaci mówiącej w tekście,
- posługuje się terminami fabuła, akcja, wątek,
- wyróżnia cechy różnych rodzajów powieści i opowiadania,
- na podstawie analizy utworów literackich odkrywa podstawowe prawa dotyczące człowieka i otaczającego świata,
- analizuje treści pozaliterackich tekstów kultury,
- porównuje utwory literackie z ich adaptacją filmową lub teatralną,
- dostrzega zależność między realizacją tematu dzieła a jego twórcy,
- wypowiada opinie na temat reklam i dostrzega werbalne oraz niewerbalne mechanizmy oddziaływania na odbiorcę.

SŁUCHANIE

- analizuje przenośny sens wysłuchanego tekstu,
- dokonuje w dowolnej formie przekładu intersemiotycznego wysłuchanego komunikatu.

PISANIE

- konstruuje wypowiedzi zróżnicowane stylistycznie w zależności od intencji nadawcy, odbiorcy komunikatu oraz sytuacji komunikacyjnej,
- stosuje słownictwo odpowiednie do rodzaju i celu wypowiedzi, wzbogaca tekst dialogiem charakteryzującym bohatera,
- redaguje opowiadanie twórcze z elementami opisu przeżyć wewnętrznych bohatera, notatkę, sprawozdanie,
- opisując dzieło plastyczne, zauważa jego sens przenośny,
- charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, nazywa cechy jej charakteru, osobowości i usposobienia, zauważa motywy działania,
- dba o estetykę zapisu, poprawność językową i stylistyczną redagowanego tekstu.

NAUKA O JĘZYKU

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

– fonetyki (dostrzega różnicę między wymową a zapisem głosek, oznacza miękkość głoski przez znak zmiękczenia oraz *i*),

– słownictwa i słowotwórstwa (dobiera odpowiednio słownictwo bliskoznaczne w wypowiedzi w celu uniknięcia powtórzeń; stosuje w wypowiedziach pisemnych lub ustnych wyrazy przeciwstawne, związki frazeologiczne i przysłowia, a także powiedzenia związane z regionem; rozumie funkcję neologizmów i archaizmów w tekście, wyjaśnia ich sens; bada budowę słowotwórczą wyrazu; tworzy rodzinę wyrazów; tworzy definicję słowotwórczą wyrazu),

– fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy, nazywa je i określa formę gramatyczną, rozumie ich funkcję w zdaniu, poprawnie stosuje je w wypowiedzi, w szczególności

formy czasowników zakończonych na -no, -to, nieregularnie odmieniających się rzeczowników, formy proklityczne i enklityczne zaimków, liczebniki w związku z rzeczownikiem),
– składni (rozpoznaje części zdania pojedynczego; nazywa typy orzeczenia – imienne i czasownikowe oraz podmiotu – gramatyczny, domyślny, logiczny, zbiorowy; rysuje wykres logiczny zdania pojedynczego; rozróżnia zdania złożone podrzędnie i współrzędnie; stosuje zasady interpunkcji wypowiedzenia pojedynczego i złożonego).

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

MÓWIENIE

- jako świadomy uczestnik sytuacji komunikacyjnej nawiązuje kontakt, podtrzymuje go oraz dobiera formę komunikatu w zależności od celu wypowiedzi i rodzaju odbiorcy,
- różnicuje swoje wypowiedzi stylistycznie, dba o ich poprawność językową, korzysta z bogatego słownictwa, stosuje odpowiednio dobrane do sytuacji komunikacyjnej niewerbalne środki wyrazu, aby komunikat stał się w pełni czytelny dla odbiorcy,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na tematy związane z rzeczywistością oraz dotyczące lektury; wprowadza w temat rozmowy; przekonuje do swojego zdania, udowadniając racje w sposób rzeczowy i logiczny; posługuje się informacją, cytatem z danego źródła; nawiązuje do wypowiedzi interlokutorów, wyciąga wnioski, dokonuje podsumowania rozmowy, modyfikuje własne poglądy; dba o poprawność językową wypowiedzi oraz o przestrzeganie przez dyskutantów zasad kulturalnej rozmowy,
- ubarwia wypowiedzi dialogiem, opisem przeżyć wewnętrznych, monologiem wewnętrznym postaci,
- stosuje charakterystykę bezpośrednią bohatera, wykorzystując bogate słownictwo nazywające cechy; stosuje charakterystykę pośrednią uwzględniającą motyw działania postaci; dokonuje oceny moralnej bohatera w odwołaniu do uniwersalnych wartości etycznych,
- wygłaszając tekst poetycki lub prozatorski z pamięci, podejmuje próbę jego interpretacji głosowej,
- dokonuje autokorekty językowej i stylistycznej wygłaszanego komunikatu.

CZYTANIE

- odczytuje tekst poetycki i prozatorski na poziomie przerośnym i symbolicznym,
- analizując konstrukcję i warstwę znaczeniową utworu, bierze pod uwagę funkcję osoby mówiącej w tekście,
- badając strukturę świata przedstawionego, dostrzega mechanizmy rozwoju fabuły, akcji, głównych wątków utworu prozatorskiego,
- na podstawie analizy utworów literackich podejmuje próbę interpretacji znaczenia i miejsca człowieka w świecie,
- odczytuje inne odpowiednio dobrane teksty kultury na poziomie krytyczno-twórczym,
- analizuje treść oraz tworzywo adaptacji filmowej lub teatralnej dzieła literackiego, bada zależność między tworzywem dzieła a realizacją tego samego tematu lub motywu w różnych dziedzinach sztuki,
- wyjaśnia mechanizmy oddziaływania reklam.

SŁUCHANIE

- dostrzega przerośny sens wysłuchanego tekstu,
- tworzy własne utwory inspirowane wysłuchanym tekstem,

- potrafi sporządzić notatkę w wybranej przez siebie formie na podstawie wysłuchanego tekstu.

PISANIE

- pisze różnorodne wypowiedzi, dostosowane do sytuacji komunikacyjnej, poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- wprowadza do dialogu słowa narratora dystansującego się wobec wypowiedzi i działań bohaterów,
- pisze opowiadanie twórcze z elementami opisu sytuacji, list oficjalny, notatkę w formie ciągłej, mapy mentalnej, schematu,
- wyjaśnia treści przenośne i symboliczne oraz konteksty interpretacyjne w opisie dzieła plastycznego,
- w sposób pełny i przemyślany charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, przedstawia wszystkie możliwe motywy jej działania, ocenia postępowanie w odniesieniu do wartości etycznych,
- poprawia własne błędy językowe i stylistyczne.

NAUKA O JĘZYKU

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (stosuje wiadomości dotyczące różnicy między zapisem a wymową głosek oraz funkcji głoski i w wyrazie),
 - słownictwa i słowotwórstwa (korzysta z bogatego zasobu słownictwa, stosując wyrazy bliskoznaczne; dba o poprawność stylistyczną tekstu; ilustruje wypowiedzi odpowiednio dobranymi związkami frazeologicznymi i przysłowiami; wyjaśnia znaczenie wyrazów na podstawie ich etymologii; wyjaśnia zmiany znaczenia wyrazów; bada funkcję neologizmów i archaizmów w tekście; analizuje budowę słowotwórczą wyrazu; porządkuje rodziny wyrazów),
 - fleksji (poprawnie używa w wypowiedzeniach ustnych i pisemnych form odmiennych i nieodmiennych części mowy, analizuje ich funkcję w zdaniu; dokonuje rozbioru gramatycznego wypowiedzenia pojedynczego),
 - składni (dokonuje analizy logicznej wypowiedzenia pojedynczego; rysuje wykresy logiczne zdań pojedynczych z różnymi typami orzeczeń i podmiotów, schematy wypowiedzeń złożonych współrzędnie i podrzędnie; rozpoznaje i konstruuje zdania bezpodmiotowe; dba o poprawność interpunkcyjną wypowiedzeń pojedynczych i złożonych).

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

MÓWIENIE

- buduje twórcze, bezbłędne pod względem językowym, dostosowane do sytuacji komunikacyjnej wypowiedzi, w których się swobodnie posługuje werbalnymi i niewerbalnymi środkami wyrazu,
- rozpoczyna i podtrzymuje dyskusję na tematy związane z lekturą; rzeczowo, z zachowaniem zasad kulturalnej rozmowy ocenia stanowiska dyskutantów i podaje propozycje rozwiązania problemów,
- swobodnie się posługuje różnymi formami opowiadania i opisu, w sposób pełny i logiczny charakteryzuje bohatera lektury,
- wygłaszając tekst z pamięci, dokonuje jego interpretacji głosowej.

CZYTANIE

- odczytuje sens utworów poetyckich, prozatorskich i innych dzieł kultury (również spoza listy lektur przewidzianej programem nauczania) na poziomie krytyczno-twórczym, uwzględniając ich strukturę i treści przenośne oraz symboliczne; odwołuje się do kontekstów kulturowych.

SŁUCHANIE

- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach komunikacyjnych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu,
- analizuje i interpretuje przenośny sens wysłuchanego tekstu artystycznego.

PISANIE

- swobodnie się posługuje wszystkimi przewidzianymi w programie formami wypowiedzi pisemnej, a ponadto tworzy własne teksty, ciekawe pod względem treści i stylu, bezbłędne językowo,
- formułuje wypowiedzi na temat przeczytanych lektur (także spoza listy lektur przewidzianych programem nauczania).

NAUKA O JĘZYKU

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści przewidzianych programem nauczania fonetyki, słownictwa i słowotwórstwa, fleksji oraz składni; przestrzega norm poprawnościowych w formułowanych wypowiedziach,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową o treści spoza programu nauczania w klasie VI.